

...PIEŠĖ MIGLĖ ANUŠAUSKAITĖ

ELENA
GASIULYTĖ

LIETUVOS VIZIONIERĖS

10 ĮSPŪDŽIOGRAFIJŲ

ELENA
GASIULYTĖ

LIETUVOS VIZIONIERĖS

10 ĮSPŪDŽIOGRAFIJŲ

PIEŠĖ MIGLĖ ANUŠAUSKAITĖ

Projektą finansuoja Lietuvos kultūros taryba

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internetu), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomotuoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama ši kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Elena Gasiulytė, 2019

© Miglė Anušauskaitė, iliustracijos, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-443-4

TURINYS

Vartojimo instrukcija	9
BONA SFORZA	15
MARIJA LIUDVIKA GONZAGA	34
SOFIJA TYZENHAUZAITĖ De Šuazel-Gufjė	52
ŽEMAITĖ Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė	72
EMMA GOLDMAN	93
SOFIJA ČIURLIONIENĖ-KYMANTAITĖ	116
FANIA LEWANDO	132
CLARA ROCKMORE	146
BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ	162
JURGA IVANAUSKAITĖ	178
Sunku būtų pavadinti tai išvadamis	195

VARTOJIMO INSTRUKCIJA

Ši knyga galėjo būti enciklopedija. Tvarkingas biografinių faktų rinkinys. Žinotinų istorinių Lietuvos moterų registras, išpūdingų jų pasiekimų kolekcija, moteriško indėlio į savojo kiemo bei pasaulio už to kiemo ribų raidą išklotinė. Po teisybei, būtent taip ir buvau pradėjusi tokią knygą rašyti. Nebuvo baisiai sunku. Visos moterys iš pirminio leidyklai išsiųsto sąrašo neišvengiamai kažkur kažkada buvo gimusios, visas jas vaikystėje vienaip ar kitaip formavo jų laikai, papročiai, aplinka ir šeima. Dauguma jų kažkur mokėsi ar studijavo, anksčiau ar vėliau atrado savąjį pašaukimą, jo vedamos nudirbo reikšmingų darbų. Drąsiai susidorojo su kliūtimis, peržengė aplinkinių primestas galimybių ribas. Mylėjo, tuokėsi arba ne, gimdė arba negimdė, gyvendamos tarsi kompiuterinio žaidimo taškus rinko vis naujus nuopelnus, kol galiausiai vienomis ar kitomis aplinkybėmis mirė. Buvo pamirštos ar deramai neįvertintos, atrastos arba kaip tik šiuo metu po truputį prikeliamos iš naujo. Šitaip galėjo atrodyti kiekvieno skyriaus griaučiai. Taip mano chemijos mokytoja vadindavo schemas uždaviniams spręsti. Sakydavo: „Pasidarykite kiekvieno tipo užduoties griautį, kad paskui galėtumėte tik pakeisti reikiamus skaičiukus ir visuomet gausite teisingą atsakymą.“ Šitaip iš pradžių ir rašiau – pagal tą pačią formulę, kurioje nebuvo vietos nei klaidoms, nei eksperimentams. Rašiau tarsi žaisčiau vaikystėje taip populiariomis popierinėmis lėlėmis, tik turėjau stilistiniu požiūriu labai skurdų rinkinį – vieną suknelę ir daug figūrėlių. Išsikir-

pusi tą suknelę pakaitomis uždėdavau vis kitai lėlytei, užlenkdavau kraščiukus, apžiūrėdavau iš visų pusių, po vieną kraštelius atlenkdavau ir tuoj pat rengdavau kitą figūrėlę. Visiškai nesvarbu, ar lėlytė gyveno prieš penkis, ar prieš du šimtus metų, buvo politikė, virėja ar muzikantė, italė, lietuvė ar žydė. Aukštyn kojomis apverčiau žinomą posakį – šitame žaidime suknelė buvo vis ta pati, tik panelė kas kartą kita. Teliko Miclei nupiešti po atitinkamą moters veiduką kiekvienam skyriui ir knygą būtume išleidusios gerokai anksčiau, nei tikėtasi.

Jei tik staiga viskas nebūtų pasidarę beprotiškai nuobodu. Tarsi Dorotei iš *Geltonų plytų kelio* man nusibodo saulė ir laukas, pilki vakarai ir lygiai taip pat pilkos dienos, nusibodo ir knygos, ir žaislai, ir namai. Dorotei išsigelbėjimą atnešė uraganas, nuskraidinęs į Smaragdo miestą pas burtininką. Manojoje galvoje kilo uraganas minčių apie tai, ką aš čia apskritai užsimojau nuveikti.

Biografija paraidžiui reiškia gyvenimo rašymą. Iš pirmo žvilgsnio viskas teisingai: gyvenimą, kurio negyvenai, įmanoma užrašyti tik chronologiškai registruojant faktus. Tačiau pradėjo kankinti dvejonė – ar vieni faktai tikrai nusako gyvenimą? Ar greičiau jie nubrėžia tik punktyrą, tam tikrą gyvenimo trajektoriją, beviltiškai ir neatleistinai suvienodinančią žmones, panaikinančią visą jų individualybę? Nusprendžiau patyrinėti, kaip pažįstame žmones realiame pasaulyje. Tikrai ne iš tikslios jų gimimo datos ar universiteto baigimo metų. Žmones vieną nuo kito atskiriami pagal jų manieras, dažniausiai kartojamus posakius, rengimosi stilių, politines pažiūras, išsišovusius iltinius dantis, duobutes skruostuose bei kambaryje paliktą mėgstamų kvėpalų aromatą. Pasitaiko, kad nežinai net naujai sutikto pažįstamo pavardės, ypač jei ji apdairiai nuslėpta socialiniuose tinkluose, tačiau gali bent jau abstrakčiai nupasakoti įspūdį

apie jo ar jos asmenybės esmę. Štai apie ką iš tikrųjų norėjau kalbėti – apie išpūdžius. Rašyti ne biografijas, o išpūdžiografijas. Turėjau mintį šitam reikalui išrasti grynai graikišką dūrinį, bet mano racionalaus proto likutis skatino verčiau rinktis aiškumą negu pretenzijas. Tad tebūnie šiam kartui išpūdžiografijos.

Išpūdžio rašymas man regisi giminingas šviesos rašymui – fotografijoms. Darant nuotrauką šviesa išdegina akimirkos išpaudą juostoje arba metalo plokštelėje, jei kalbėtume apie senesnius laikus. Išpūdžiografija yra tekstas, smegenyse paliekantis išpaudą tos sunkiai apčiuopiamos nuojautos, kad aprašytą žmogų bent truputį pažįsti. Tik tiek juk mums duota ir kasdienybėje – pažinti kitą fragmentiškai. Niekada neaprėpiame draugo ar draugės gyvenimo nuo pradžios iki galo, ypač jei tas gyvenimas dar nėra pasibaigęs. Žmones patiriame momentais. Atsitiktinėmis akimirkomis, dažniausiai be jokios chronologijos. Lyg žvalgytumės į paveikslus impresionistų galerijoje – iš arti žiūrint juose vien paskiri taškai ir spalvų dėmės, tolstant visa tai pradeda jungtis į kiek aiškesnius vaizduojamojo objekto kontūrus. Ir tas objektas mums nebūtinai atrodys taip pat, kaip atrodo greta į tą patį paveikslą žiūrinčiam žmogui. Išpūdis visada individualus. Išpūdis gali keistis. Du skirtingi išpūdžio apie tą pačią asmenybę momentai laisviausiai gali vienas kitam prieštarauti. Sunku pasakyti, ar tai išpūdžio trūkumas, ar kaip tik – pranašumas prieš faktą. Biografijos sugeba meistriškai apsimesti esančios objektyvios. Jos užhipnotizuoja mus savo skaičiais ir faktais ir priverčia užmiršti, kad net faktų atranka visuomet subjektyvi. Kažkas juk nusprendžia, kurie iš jų svarbesni už kitus, kuriuos verta iškelti, o kuriuos – nutylėti. Išpūdžiografijos nė kiek neslepia savo subjektyvumo. Jos nepretenduoja būti baigtinės, neginčijamos ar vienintelės tikros. Jos palieka vietos viskam – neatitikimams ir prieštar-

vimams, konfliktams ir netolygumams. Jos yra labai asmeniškios ir netaisyklingos ir visai nereikalauja logiškų pasiaiškinimų. Nors, kad būtų svariau, tokių pasiaiškinimų šitoje knygoje galima rasti. Manųjų herojų atranką riboja erdvė – visos moterys, apie kurias rašiau, gimė ir / ar veikė Lietuvoje. Visos savo sąskaitose turi bent po vieną pirmąją kartą – yra nuveikusios ką nors pirmą kartą Lietuvoje, Europoje ar pasaulyje. Sąmoningai stengiausi rašyti ne vien apie lietuves, ar greičiau ne vien apie tas, kurias šiandien laikome „grynomis“ lietuvėmis, kas jau savaime yra slidi ir ginčytina kategorija. Pernelyg nesiveldama į diskusijas pasakysiu, kad manęs niekaip neįtikina bandymai kalbėti apie Lietuvos istoriją neminint žydžių, o prancūzė ir italė atsirado iš grynai asmeninių paskatų. Asmenišką yra ir pats svarbiausias kriterijus – žinojau, kad deramai galėsiu aprašyti tik tas moteris, kurias jaučiu ir jaučiuosi pažįstanti. Visas jas pažįstu skirtingai, todėl nereikalaukite iš manųjų išpūdzio grafių stilistinio nuoseklumo. Norėjosi, kad pasakojimo tonas ir forma kuo labiau atitiktų kiekvieną moterį ir taip dar labiau išryškintų jų savitumą.

Ilgai galvojau, koks bus visa paaiškinantis knygos raktinis žodis. Svarsčiau apie knygą kaip istorinių Lietuvos moterų vakarėlį, į kurį jus pasikviesiu ir pasivedusi prie kiekvienos dalyvės su ja supažindinsiu. Su vienomis pabendrausime tik vos vos, prie kitų pasiliksime antro ir trečio „Jack Daniels“ stiklo. Vieną karštą vasaros naktį pašokau iš lovos su mintimi, kad net po vakarėlio idėja slepiasi kitas, gerokai svarbesnis terminas – pokalbis. Iš studijų laikų atmintyje įstrigęs posakis, kad kiekvienas meno kūrinys yra pagal laiko ir erdvės dėsnius neįmanomas bandymas pasišnekėti su mirusiaisiais. Tuo metu šalia miegojusį šitos knygos kritiką iš karto savanaudiškai pradėjau kankinti paros metui anaip tol nederančiais pasvarstymais apie tai, kad iš tikrųjų kiekvienas filmas, knyga ar paveikslas suteikia

mums galimybę šnekėtis su jų autoriais ar autorėmis, nors realiame gyvenime galbūt niekada neturėsime progos jų sutikti. Kai kuriuos iš jų nuo mūsų skiria ištisi šimtmečiai, kai kurie gyvena dabar, tačiau per toli. Kol gyvenau Naujininkuose, dažnai ant pėsčiųjų tilto per geležinkelį sutikdavau savo mėgstamą poetą, bet jo niekada taip ir neužkalbinau, užtat galiu nors kasdien šnekučiuotis su juo atsivertusi jo eilėraščius. O manoji knyga juk yra pokalbis daugeliu lygmenų – per ją aš kalbėsiuosi su jumis, jūs – su manimi, kalbėsiuosi su aprašytais moterimis, per mane jos kalbės su jumis, o jūs – su jomis, galiausiai kai kurios iš jų kalbės tarpusavyje.

Vargšas iš miegų prikeltas manasis pašnekovas gal ir ne viską iš šios tirados išgirdo, tačiau pusiau snūduriuodamas papasakojo vertingą asociaciją. Prisiminė kažkada turėjęs knygutę pavadinimu *Pokalbiai su mirusiais* ir stebėtina tiksliai apibūdino jos viršelį. Žalvas užrašas, dvi figūros. Viena iš jų irgi žalia. Po kurio laiko susiradau tą knygelę ir sužinojau, kad tai buvo devyniasdešimt pirmaisiais išėjęs spiritizmo vadovėlis. Labai gerai, pagalvojau. Manoji knyga irgi kažkuo primins savotišką spiritizmo seansą – bandymą prikelti ir prakalbinti mirusias personas. Man šiame procese teks prisiimti mediumės vaidmenį ir susikurti atvirkščią žaidimo rinkinį iki tol turėtajam: tai aš būsiu popierinė lėlės figūrėlė, o istorinės moterys – skirtingi mano apdarai, juos po vieną pasimatuosiu ir nupasakosiu jums savo įspūdžius.

Jei jau ištverėte iki čia, turiu vilties, kad užteks kantrybės šią knygą perskaityti iki galo. Ją rašydama galvojau apie save ir apie jus, apie realaus pasaulio artimus žmones ir seniai praėjusių laikų savo drauges, o labiausiai apie save pačią jaunystėje. Man pačiai truko gana ilgai, kol nuo susižavėjimo vaikystės pasakų herojėmis perėjau prie žymių užsienio moterų, ir tik tada pradėjau gilintis į gimusias

ar gyvenusias čia, Lietuvoje. Iš pradžių klaidingai atrodė, kad pas mus dėmesio vertų asmenybių nėra. Todėl labai džiaugsiuosi, jeigu šią knygą skaitysiančios jaunos merginos joje anksčiau negu aš atras istorines Lietuvos moteris, į kurias galėtų lygiuotis.

Pagrindinis šių istorijų tikslas yra paskatinti jus aprašytais moterimis domėtis savarankiškai. Įsileisti jas į savo gyvenimus taip, kaip įsileidau aš. Kitaip tariant, siekiu jus suvilioti, kad užsimanytumėte perskaityti, ką rašė Žemaitė, Emma, Birutė, Jurga ir abi Sofijos, pasiklausyti, kaip grojo Clara, išbandyti keletą Fanios receptų, išžiūrėti į Bonos ir Marijos Liudvikos atvaizdus. Tikiuosi, kad atsivertę šią knygą atsiversite į istorinių Lietuvos moterų paieškas. Šioje religijoje taisyklių mažai, užtat labai daug atradimų.

BONA SFORZA

(1494 – 1557)

Atrodo teisinga ir drauge kiek baugu pradėti nuo Bonos. Teisinga dėl to, kad Bona mano gyvenime užima labai svarbią vietą. Tiek svarbią, kad šiuo metu turbūt jau esu išsitatuiravusi Sforzų gyvatę. Dar pirmąjį kartą sėdėdama pas Aistę tatuiruočių salone iškilmingai sau pažadėjau – kada nors ateis eilė Bonos herbui. Ėmusis rašyti nusprendžiau paversti šią mintį savotišku paskatinimu – gyvatę sau leisiu tik baigusi knygą. Šias eilutes rašanti Elena iš praeities nuoširdžiai linki ateities Elenai, kad taip jau būtų įvykę. Taigi, neslėpsiu, mano susižavėjimas Bona Sforza balansuoja ties nenormalumo riba. Dėl to ir baugu. Tiek metų kalbėjusi apie ją ir su ja jaučiu nemažą spaudimą perduoti jums tinkamą įspūdį.

Kaip tik todėl ir nenoriu, kad šis skyrius išvirstų į garbinimą, nė kiek nekritišką pagiriamąjį žodį Bonai Sforzai. Žinoma, čia rasite visą kolekciją pelnytų pagyrų, kurias mūsų istorija iš šios valdovės begėdiškai pavogė. Kita vertus, neturiu jokio slapto konspiracinio plano įpiršti jums pernelyg idealizuotą Bonos portretą. Nenorėčiau idealizuoti nė vienos moters, apie kurias toliau skaitysite. Įspūdžio-grafijos šitaip neveikia. Man regis, idealizavimas yra didžiausias nusikaltimas, kokį tik galima padaryti bet kuriai asmenybei. Dažnai kylantis iš meilės ir pagarbos, bet visgi nusikaltimas. Gyviems žmo-

nėms realiuose gyvenimuose juk leidžiame klysti. Leidžiame kalbėti ne taip, kaip derėtų, kristi į depresijos šulinius, kartais iš pykčio net sudaužyti vieną kitą lėkštę. Leidžiame pasitaisyti ir tuomet suklysti dar įspūdingiau. Tačiau vos tik susiduriame su praėjusių laikų personažais, staiga baisiausiai užsimanome aiškumo. Spygliuota viela atskirtų *geriečių* ir *blogiečių* stovyklų, į kurias skirstydami istorinius asmenis pavagiame iš jų žmogiškumą. Atimame netobulumo ir klaidos galimybę, o joje dažnai slypi didžioji dalis žavesio ir minėtosios sunkiai apibūdinamos asmenybės esmės. Kuo smarkiau stengiamės nupiešti kaip įmanoma aiškesnį portretą, tuo daugiau detalių išbars tome pakeliui. Bandome tiesinti kreivas nosis, iki blizgėjimo baliname dantis, lyginame raukšles ir paslepiname strazdanas. Nepagalvojame, kad mažai kas pasaulyje yra gražesnio už strazdanas.

Svarstydamą, ant kokio siūlo suverti pasakojimą apie Boną, daug mažiau būtent apie portretus. Ir šiuo atveju visai ne metaforiškai, o pačia pažodiškiausia prasme – apie paveikslus. Apie tai, kaip galinčiai populiariausi atvaizdai formuoja juose nutapytų žmonių įvaizdį. Apie tai, kad portretas yra it koks dvigubas veidrodis – vienu metu rodo ir vaizduojamą žmogų, ir portreto autoriaus ar autorės požiūrį. Tiesą pasakius, tų veidrodžio sluoksnių yra netgi daugiau – jame atsispindi ir visų žiūrinčiųjų žvilgsniai. Kažkas kažkada banalokai, bet protingai dainavo – kaip žiūri, taip ir matai.

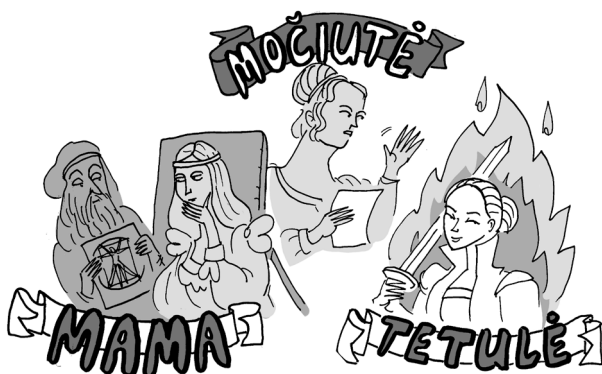
Iš savo gidės patirties galiu pasakyti, kad nemažai lietuvių apie Boną išvis nėra nieko girdėję, juo labiau nėra matę jos atvaizdų. O jeigu yra, kol kas kolektyvinėje mūsų sąmonėje lyderiauja portretas, tapytas maždaug jos mirties metais. Iš jo žvelgia rūsti moteris, pasislėpusi po beformiu juodu gedulo drabužiu. Neatrodo labai maloni – vargu ar išdrįstumėte užkalbinti. Toks įspūdis ir palaiko, ir kuria dažniausiai pasitaikančią išankstinę nuostatą apie šią asmenybę.

Pikta pavydi intrigantė, kurios nuopelnų sąrašo viršuje neabejotinai būtų antrosios marčios Barboros nunuodijimas (jei atvirai, šitas mitas man taip baisiai nusibodo, kad net nežinau, ar prisiversiu ką nors apie jį parašyti). Visai nesiekiu jūsų sugėdinti, jei ir jūs Boną matote šitaip. Ne jūsų čia kaltė. Apkaltinkime mokyklinės programos, stiprioms moterims nepalankią visuomenę, penkis šimtus metų nesikeičiančius stereotipus ir Simoną Daukantą, savojoje Lietuvos istorijoje įtvirtinusi bjauriosios Bonos įvaizdį. Mano įspūdis apie minėtąjį portretą yra kiek kitoks. Jame pavaizduota moteris man atrodo ne tiek pikta ir paniurusi, kiek nusivylusi, abejinga ir be galo pavargusi. Kartais per ekskursijas mėgstu pajuokauti – šis portretas yra puiki iliustracija to, ką iš energingosios italės padarė beveik keturios dešimtys metų Lenkijoje ir Lietuvoje bei šeši gimdymai. Šioji Bona jau palaidojusi sutuoktinį Žygimantą Senąjį ir išgyvenusi paskutinio vaiko netektį. Antro berniuko nebesusilauks, o iš vienintelio sūnaus Žygimanto Augusto išėjo visai ne toks valdovas, kokio ji tikėjosi. Viešoji nuomonė apie ją sugadinta, ir vis dėl tų kelių nelemtų smulkmenų – kad moteris, kad svetimšalė, kad taip ir neišmoko patylėti.

Bet yra ir kitas portretas. 1517-ųjų metų. Pirmą kartą jį išvydusi labai pradžiugau. Jame pamačiau tokią Boną, su kuria ir šnekėjau si mintyse. Ryžtingą, entuziastingą, nusiteikusią užkariauti pasaulį. Madų diktatorę su didele iškirpte ir gėlėmis plaukuose. Laisvą, aišką. Ne visada priimančią pačius geriausius sprendimus. Už aukštos kaktos verda daugybė idėjų. Vienas po kito ten gimsta planai, kaip efektyviau jas visas įgyvendinus. Tai Bona, kuriai viskas dar prieš akis. Aplinka dar nespėjo įpiršti jai įsitikinimo, kad gyvenime ne viskas įmanoma. Šis Bonos etapas man įdomiausias. Tokį jos portretą noriu nupiešti žodžiais.

PIRMTAKIŲ PORTRETAI

Jei manasis Bonos portretas stovėtų atremtas į sieną, už jo sustatytčiau kitų moterų atvaizdus. Pažintį su šia karaliene verta pradėti šiek tiek atsitraukus – nuo bent kelių damų iš jos giminės aptarimo. Atrodo, šiuo atveju obuolys nuo obels nuriedėjo išties netoli. Sforzų moterims parako, švelniai tariant, netrūko.

Penkiolika jaunystės metų Bona praleido Pietų Italijoje, Bario mieste. Ten ji gyveno su motina Isabella Sforza – ji sumaniai šeiminkavo savo nedidukėje gana pažangioje renesansinėje valstybėlėje. Isabella gerai išmanė ekonomiką ir mokėjo efektyviai tvarkyti ūkio reikalus. Rėmė menininkus. Pati pažinojo visai neprastą – pavyzdžiui, Leonardą da Vincį. Būtent jis kūrė dekoracijas Isabellos ir anksti mirusio jos vyro Giano Galeazzo Sforzos vestuviniam spektakliui. Esama hipotezės, kad Isabella neva yra Monos Lizos prototipas. Nesiūlau tikėti – lygiai taip pat ten gali būti pavaizduotas koks Leonardo dėmesį patraukęs vyriškis ar netgi pats dailininkas.

Įspūdžio rašymas – tai ne biografija, o „Lietuvos vizionierės. 10 įspūdžiografijų“ – ne enciklopedinių faktų rinkinys. Tai dešimt subjektyvių pasakojimų apie moteris, kurios įėjo į Lietuvos bei pasaulio istoriją kaip novatorės ir vizionierės. Tai labai asmeniška knyga-pokalbis su dešimčia istorinių asmenybių, sukėlusių proveržį įvairiose srityse: politikoje, muzikoje, kulinarijoje ar literatūroje. Drauge tai – savotiškas vakarėlis, kuriame turėsite progą susipažinti ir su valdovėmis, ir su rašytojomis, ir su muzikante, virėja bei anarchiste. Kai kurios iš jų – Žemaitė ar Sofija Čiurlionienė, – atrodytų, visiems gerai žinomos, bet perskaitę jų istorijas pamatysite šias veikėjas naujai ir kitaip. Apie kitas vizionieres – Mariją Liudviką Gonzagą, Emmą Goldman ar Clarą Rockmore – galbūt išgirsite pirmą kartą, tačiau jos ilgam paliks pėdsaką jūsų atmintyje. Visas dešimtukas nejučia verčia didžiuliu, kad šių moterų gyvenimuose vienaip ar kitaip įsipynusi Lietuva.

Įspūdžio rašymas man regisi giminingas šviesos rašymui – fotografijoms. Darant nuotrauką šviesa išdegina akimirkos įspaudą juostoje arba metalo plokštelėje, jei kalbėtume apie senesnius laikus. Įspūdžiografija yra tekstas, smegenyse paliekantis įspaudą tos sunkiai apčiuopiamos nuojautos, kad aprašytą žmogų bent truputį pažįsti.

Ši knyga – bandymas pasižnekti su
dešimčia Lietuvos kultūrai svarbių asmenybių.
O drauge ir dviejų autorių pokalbis: netikėti ir asmeniški
E. Gasiulytės tekstai ieško bendros kalbos su
ironiškais ir drąsiais M. Anušauskaitės komiksais.

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt